
I. „СТОГОДИШЊА ЗАЈЕДНИЧКА ЗАСТАВА СЛОБОДЕ ФРАНЦУСКОГ И СРПСКОГ НАРОДА”

РЕЧ АУТОРА

Пред вама се налази ново њроширено издање „Срби на Корзици”, које је доуњено новим докуменуованим материјалом, који још више њовори о добричинсџву, које је корзикански народ њоказао њрема срџском живљу у оно доба, али и о нераскидивим везама које и дан-данас њовезују наша два њријатџељска народа.

Овај део књиге њовори о срџско-француским односима који даџирају из времена Првоџ светсџкоџ раџиа. Наиме, искрено њријатџељсџтво ова два слободарска народа исковано је у џешким и драматџичним моменџима овоџ у доџадашњоџ светсџкоџ исџориџи најкрвавијеџ раџиа када је Француска слаа своје војнике да се боре на Солунском фронтџу, са једне сџране, а са друџе сџране било џако великодушна и срдачна да је њримала и збрињавала болесне Србе на свом конџиненџалном делу, али и на остџрву Корзици.

Први светски рат који је трајао четири године (1914–1918), био је највећи ратни сукоб у дотадашњоџ историџи човечанства. Погинуло је више од петнаест милиона људи, а човечанству је донео огромне патње и разарања.

У току овог четворогодишњег беспоштедног рата, српски народ је поднео велике људске и материјалне жртве. Задојен беспримерним патриотизмом и слободарством, ослоњен на своје моћне савезнике, посебно Француску, однео је коначну победу у неравноправноџ борби против надмоћнијих непријатеља, одбранио је своју независност и положио темеље стварању заједничке југословенске државе.

По својим стравичним последицама, људским и материјалним губицима, Први светски рат је одредио будућу демографску слику Ср-

бије за читав век. У њему је Србија изгубила близу 1.200.000 становника, односно око 30% целокупног свог становништва. Настрадало је 50% мушкараца у животном добу између 18. и 55. године: дакле, сваки други који је требао да остави потомство. Од овог страдања Србија се није опоравила до данашњих дана.

Када се рат завршио и Француска је, са својом Корзиком, бројала своје мртве: породице су биле десетковане, а на крају рата наведена је бројка од 12.000 мртвих на Корзици, иако овом цифром нису обухваћени многи ратници који су се вратили са фронта и који су касније умирали од последица задобијених рана.

Ове 2021. године Француска и Србија, са својим савезницима, обе лежавају 107 година од почетка Првог светског рата. Ова књига треба да буде подсећање нама потомцима на страдање наших предака, на њихову заједничку борбу, херојство и славу. Текстови и слике смештени иза корица ове књиге сведоче о њиховом патриотизму, жртвеној оданости уложеној у одбрани слободе своје домовине, у одбрани највећих вредности европске цивилизације. Због тога смо се при писању књиге ослонили искључиво на документе који то сведоче на најверљивији начин.

Треба рећи да је у Србији негован својеврсни култ савезника у Првом светском рату. То се нарочито тицало Француске и Русије које су поднеле највећи терет рата на копненим фронтима. Догађаји у Русији 1917. године ослободили су место „старијег брата” за Француску. А о узајамном односу француске војске са српском „браћом по оружју”, најбоље говори прича српске хероине Милунке Савић:

„Били су нам Французи велики друјари, више од њога – њрава браћа. За Енглезе, Италијане, ња и Грке нису многа марили. Само су се са нама Србима дружили. Многи научише наш језик, наше њесме, чак и да њирају наша кола. Када би се њосвађали између себе, њсовали су се српским њсовкама.”

Навршило се преко десет деценија од како су у Француску стигле прве српске избеглице у Првом светском рату. Више хиљада њих било је тада распоређено у неколико корзиканских градова, при чему је доста њих изгубило животе на Корзици. Други су се, пак, вратили својим кућама. Преживели су и изабрали пут трајне захвалности народу Француске и њеног дела Корзике који су, жртвујући слободу и свој живот, помагали српским мученицима да преживе стравичну тортуру. На овој захвалности је чвршће изграђено пријатељство између Француске и Србије. Србија је, у знак захвалности Француској,

подигла споменик у центру најлепшег и највећег парка у Београду.

На споменику захвалности Француској у Београду пише: „Волимо Француску као што је она нас волела“. Очеви и дедови су ту љубав према Француској и Корзици пренели на своје синове и унукe.

На Солунском фронту, у рововима и јуришима, српски војници нису били сами. С њима су били француски војници. У то време српски војници су носили француске шлемове, пуцали из француских пушака, гађали из француских топова, јели француски хлеб, пили француско вино, пушили француски дуван...

Неизмерна је била њихова љубав према Француској. Најдубље и најпотресније је то осећање љубави према Француској исказао српски песник наше судбине и учитељ Владислав Петковић Дис. У повлачењу са војском утопио се код Крфа, у броду који је торпедовала немачка подморница. Делећи судбину свог народа, у нормандијском месту П'тит Далу (Petites Dalles) где су биле колоне српских избеглица, гледајући како француски добротвори организују концерт у корист српских сирочади, песник је, окружен неколицином француских књижевника, рекао:

– *Каг се будемо врайили на наша о'њишиа и наше мајке зайекнемо још у живоу, они ће нас дочекайи и йиийаийи: „Како с'је се осећали у Француској?“ Ми ћемо им одговориийи: „Било нам је добро!“ Ако су наше жене и наше сесйре још у живоу, оне ће нас зайрлийи и йиийаийи: „Како с'је се осећали у Француској?“ Ми ћемо им одговориийи: „Било нам је добро!“ Ако су наша деца, која су сазнала за највећа искушења овој свеиа, још у живоу, она ће нас зайрлийи шакође, али њихова усйа неће умеийи да нам йосйаве йо йиийање. Она ће нас само йросйо зайиийаийи: „Где је иа Француска?“ Умесйо одговора, ми ћемо сйавийи руку на срце и рећи ћемо им:*

Споменик захвалности Француској у Београду

Српским војницима палим за отаџбину –
Бизерта

„Ево, Француска је овде”, и наша деца ће нас разумети.¹

Вечна почивалишта наших предака расута су ван наших граница и највећим делом се налазе од Албаније, преко Македоније и Грчке, до Северне Африке (само је у Бизерти-Тунису сахрањено 3.326 војника).

Не треба заборавити ни гробље у Јиндриховицама, у Чешкој, где је сахрањено више од 8.700 српских логораша. Ни мора, ни брда, ни планине нису препрека

да свуда тамо где је своје кости оставио наш страдални народ, не буде и стручни водич који ће упућивати потомство на оно најбоље, најплеменитије, оно што су наши преци чинили у одбрани српске и европске слободе и захваљујући чему смо се одржали.

Књига представља скроман покушај њеног аутора и његових сарадника да допринесу култури сећања, пробуди трачак успаване и замрле свести данашњих поколења на подвиге наших предака. Памћење, незаборав, документована историјска истина, коју ова књига негује као своју заветну мисију, најбоља су брана против покушаја неких европских земаља да и након више од једног века прекроје историјску истину. „Благо гробу и у тами што се сјаји, где кандило припаљују нараштаји”, рече наш велики песник Змај.

Као иницијатор ове књиге покушао сам, колико је то било у мојој моћи, да следим заветну мисао нашег великана Иве Андрића: „Уносити светлост научне историјске истине у догађаје прошлости, значи служити садашњости.”

Срби на Корзици је плод дугогодишњег истраживања и проучавања судбина српских војника и цивила који су се у метежу Првог светског рата обрели на француском острву Корзици. Аутор је доступну архивску грађу о искованим пријатељствима, херојским подвизима и потресним судбинама пратио са историографском објективношћу откри-

¹ Ђурић, Антоније (1987): *Солунци ѿворе*; НИРО „Књижевне новине” Београд; стране 7 и 8.

вајући неке непознате стране овог рата. Рата чија се права историја, по приређивачевом мишљењу, као размеђа судбине српског народа, мора изнова ишчитавати, посебно у светлу странпутица којима су Срби у том одсудном часу кренули, ослобађајући друге жртвујући притом своју државност и своју биолошку супстанцу.

Управо зато, како у књизи пише, „нико од нас није могао очекивати да ће на далекој Корзици тако снажно одјекнути и у оволикој мери бити цењена величина удела Србије у рату, њени јуначки подвизи и трагичне жртве које је поднела. Велико признање за све ово, које се у Бастији и другим местима Корзике манифестовало са толиким жаром, потресло нас је до дубине душе. Оно је могло доћи овако снажно и искрено само из срца великог француског народа, осведоченог заточника борбе за права човека, а против тираније и тлачења, јер је у њему, као органски део његовог бића, било усађено бесмртно гесло велике француске револуције: Слобода, једнакост, братство!” (Liberté, égalité, fraternité).

„Будућност има сваки народ који не заборавља прошлост, своје корене, језик, историју, обичаје”, оцена је једне од мојих претходних књига. Како сам овим критичким приказом започео, тако ћу и завршити:

„Зашићо у овој историјској и свештој књизи српској војника и цивила нисам јужан Данас, на својеврсне Задушнице посвећене јунацима и мученицима нашег рода?

Нисам, јер славио васкрсавање сирадања Данас.

Воду не можеш удавићи.

Пејго не можеш изорети.

Душу не можеш усрпрати.

Ту нема смрти и умирања, има само вечности васкрсавања, изнова рађања и бесмртности. Тако верује наш хришћански православно-свештосавски народ.

Како онда, иако данас, иако ће и сујера бити ко зна да види и чује. Слейима код очију и љувима код ушију треба помоћи”.

(Павле Ковачевић)

Због тога данас се морамо запитати да ли су њихове жртве биле узалудне, да ли је вредело гинути, да ли је државна политика била мудра и далековида, да ли је вредело борити се за друге и да ли су се други борили за нас? Гробља наших предака, расута ван граница, највећим делом су запуштена и уништена; од Косова, дуж Албаније, по Македонији и Грчкој. Пророчки делује натпис на плочи, који су саградили војници Прве чете Другог батаљона Четвртог пука, иза положаја „Милетина коса” испод Кајмакчалана 1917. године:

*„Минуће године, векови ће проћи
Ал' тебе, чеснице, неће нико доћи.
Ал' доћ' ће сени њалих другова
Да с њвојим жубором, одјеком лугова
Певају славу српских њукова.”*

(Борисав Челиковић)

Нека је благословено царство знаних и незнаних, који су пали бранећи слободу родне груди Србије током Првог светског рата. Нека је благословена света мисао која их је водила и показала им пут славе и поноса.

Клањам се свакој капи крви проливаној за слободу наше Отаџбине од Косова, па до наших дана.

Аутор